

onze weidevogels

A stylized white bird logo, possibly a crane or heron, is positioned behind the word 'onze' in the main title.

Inclusief kalender
weidevogel-
beheer

**Boeren enthousiaster
over de kievit**

**Aanleg van een
akker-plasdras**

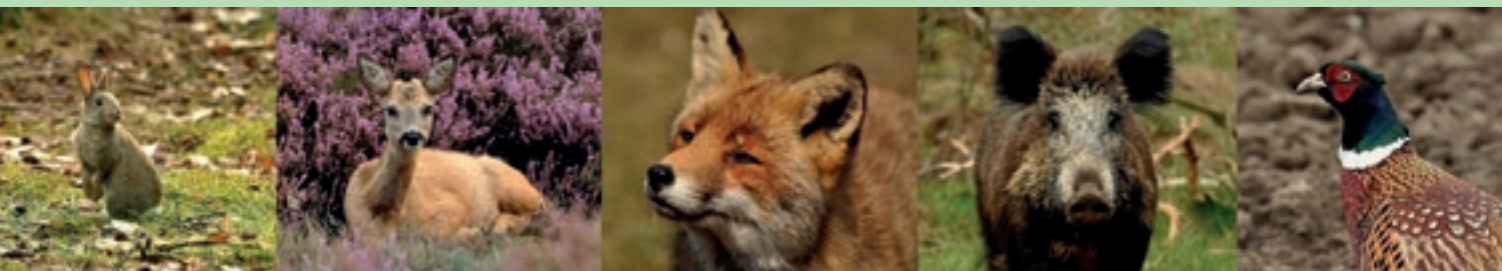
Bemesting valkuil bij kruidenrijk grasland

Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer

- Belangenbehartiging van de leden;
- Informatie en advies bij jachtgerelateerde zaken;
- Constructieve rol bij krachtenbundeling van organisaties op het gebied van jacht, schadebestrijding en faunabeheer;
- Jachtverzekering en rechtsbijstandverzekering;
- Tweemaandelijks verenigingsblad Jacht & Beheer.

Contributiekosten:

€ 50,- per jaar inclusief een rechtsbijstandverzekering.

Ook lid worden?

Aanmelden kan via onze website:
www.nojg.nl

Volg ons ook op Facebook!

VOORWOORD

Broeden, uitkomen, observeren en verbeteren

Het maken van een tijdschrift als 'onze Weidevogels' lijkt erg op de natuurlijke cyclus bij weidevogels en de rol van de boer en vrijwilliger. Het uitkomen van de eieren vergelijk ik dan maar even met het uitkomen van onze eerste uitgave. Net zoals een boer en vrijwilliger nieuwsgierig zijn naar hoe het dan gaat met de kuikens en of ze vliegvlug worden, zo nieuwsgierig waren wij ook. Wordt de uitgave goed ontvangen? Voegt het iets toe aan het pallet aan informatie dat al bij boeren in de brievenbus valt? En hoe zien onze partners en andere organisaties ons initiatief?

De conclusie is hartverwarmend. We kregen veel positieve feedback voor het initiatief en de inhoud. Enkele van die reacties kunt u in deze uitgave ook terugvinden. En er waren kritische

puntjes, zoals het ontbreken van akkerbouw. Terecht vonden ook wij zelf. In deze uitgave komen akkerbouwers nadrukkelijk aan het woord. We gingen zelfs kijken bij de aanleg van een plasdras op een bietenperceel.

Nu de eerste kievitkuikens rondscharrelen hopen we dat ze ook vliegvlug worden en dat droogte en predatie minder invloed krijgen. Dat geldt ook voor onze tweede uitgave. Gaat het lukken om vliegvlug en dus volwassen te worden? Daar lijkt het wel op nu Vogelbescherming Nederland en ABN Amro voor extra voeding zorgen. Het levert voor deze uitgave voor u al direct een praktische weidevogelkalender op.

De eerste reacties zijn dus positief. Die reacties komen van een kleine groep lezers en we willen graag van jullie allemaal weten wat u vindt van dit magazine en het digitale platform. Maar ook hoe u zelf tegen weidevogelbeheer aankijkt, of u het toepast en zo ja hoe, en als u dat niet doet wat u tegenhoudt. Kortom, u ontvangt binnenkort per email de vraag of u mee wilt doen aan ons onderzoek. We hopen daarmee extra inzichten boven het maaiveld te tillen die uiteindelijk gaan helpen om het weidevogelbeheer succesvoller te maken.

Met gevleugelde groet,

Robert Ellenkamp van Agrio

ook namens **Mark Oude Luttikhuis** van Agrio en **Gijs Gjaltema**, JEEN communicatie
Initiatiefnemers van *onze Weidevogels*

12

Bemesting valkuil bij kruidenrijk grasland

Veehouders en akkerbouwers zoeken in Utrecht naar de beste teeltmethode voor kruidenrijk grasland.

18

Boeren enthousiaster na GLB-proef voor kiewit

Boeren uit Noordwest-Overijssel deden mee met een pilot voor vergroeningsmaatregelen voor het nieuwe GLB. De kiewit maakte daar dankbaar gebruik van.

25

Aanleg van een plasdras op een bietenperceel

Akkerbouwster Mariska Eggens uit Vroomshoop liet afgelopen februari een grote plasdras aanleggen. 'onze Weidevogels' keek een dagje mee.

39

Samenspel met vrijwilliger leidt tot aanpassing

Een goede vrijwilliger is het halve werk als het om weidevogelbeheer gaat. Dat is de overtuiging van melkveehouder Chris van Bruggen.

42

Modern vogelbeheer op gemengd bedrijf in Flevoland

Koen Matthijssen uit Rutten ziet de laatste jaren vooral in tulpen, lelies en bloembollen meer nesten komen.

EN VERDER

Meer insecten en wormen voor weidevogels. Hoe doe je dat?	6
Column Weidevogelman: Koester en waardeer	11
In 't Veld met dronevrijwilliger Jentien Fransen	17
Broed het uit, een kennisquiz	28
Weidevogel gedijt bij fijnmazig mozaïekbeheer in de Krimpenerwaard	33
Inheemse kruiden leiden sneller tot de goede soortendiversiteit	34
Wat wil de grutto? De koning van de weide	46

WEIDEVOGELPOST

De eerste uitgave van 'onze Weidevogels' in januari 2021 leverde veel enthousiaste reacties op. Een kleine greep.

'Ik ben al 50 jaar in de weidevogelbescherming actief. En zelfs ik heb hier nog wat van geleerd.'
Jan Kees Vendrik

'Een interessant boekwerk maar wat mij opvalt is dat er alleen maar veeboeren in staan met weidevogelbeheer en een plasdras. Wij als akkerbouwer gaan ook een #plasdras aanleggen tussen de #suikerbieten met ruime akker-bloemranden 🌱🐝🌻🌸! #weidevogels #akker
@Mariska_Eggens Vroomshoop

'Oh wat leuk! Hij viel me als eerste op tussen de koeientijdschriften. Echt mooi gemaakt en heel leuk geschreven. Kan ik 'mijn' boer even bijpraten over 't weidevogelbeheer'? 🤗
Jorien Brinkers

REAGEREN?

Stuur een mail naar redactie@onzeweidevogels.nl o.v.v. weidevogelspost

Meer insecten en wormen voor weidevogels

Weidevogels hebben voedsel nodig. Wie weidevogels wil helpen moet dus voor meer insecten en wormen zorgen. Maar hoe doe je dat? Natuurlijk met kruidenrijk grasland, maar er zijn meer alternatieven om het voedselaanbod te bevorderen.

Tekst: Oswin Schneeweisz Beeld: Jeroen Onrust

Voor het aantrekken van insecten moeten bloemen wel de kans krijgen om te bloeien.

De menukaart voor de weidevogel is leeg. Met de kruiden en de bloemen verdwenen ook de grotere insecten en die zijn broodnodig als voeding voor weidevogels en hun kuikens. Het goede nieuws is dat de populatie snuitkevers, wormen, vliegjes en loopkevers met een aantal specifieke maatregelen ook weer relatief gemakkelijk te herstellen is. „Het succes zit hem vaak in een combinatie van maatregelen”, aldus Anne Jansma, projectleider van het project Koeien en Kruiden aan Hogeschool Van Hall Larenstein.

Variatie

Een van de belangrijkste en meest effectieve maatregelen is het herstellen van kruidenrijk grasland. „Zonder uitgesteld en/of gefaseerd maaien zijn de effecten voor met name bloembezoekende insecten gering”, zegt Jansma. Bloemen moeten immers de kans krijgen om te bloeien voor het aantrekken van insecten. „Als je op 15 juni alles in een klap wegmaait

'Als de bodem vochtig is, blijven de wormen actief'

is de meerwaarde van uitgesteld maaien beperkt. Het gaat om variatie en diversiteit. Wanneer je als boer iets wil doen, kun je beginnen met een strook langs een slootkant. Dat soort stroken leveren meestal wat minder productie op en er is van nature een hoge diversiteit. Begin met een rand van 2 meter. Als je die niet bemest en laat maait zitten er al snel snuitkevers, spinnen, libellen en vlinders.”

Snuitkevers

Melkveehouders die frequent maaien, krijgen een korte cyclus van vaak kleine insecten. Wie minder vaak maait of stroken laat staan met gefaseerd maaien, krijgt juist een langere cyclus met vaak grotere insecten. Voor weidevogels zijn grotere insecten van belang: groter dan 4 millimeter. Als er alleen kleinere insecten zitten, kost het de kuikens veel meer tijd en energie om

Jeroen Onrust op zijn zelfgebouwde wormenligkar.

aan genoeg voedsel te komen en dreigen ze te verhongeren. Grutto's eten vooral vliegjes en snuitkevers; kieviten consumeren kevers, wormen en insectenlarven. Kuikens van grutto en tureluur eten vooral insecten die op bladeren en stengels zitten. Kievitkuikens foerageren op de grond. Daarom is de structuur van de vegetatie belangrijk. „Het gaat kortom altijd om een balans tussen voedselaanwezigheid en voedselbeschikbaarheid. Bemest niet voor de eerste snede op percelen met uitgestelde maaidatum. Op zich levert dat voor de boer ook een beter gewas op.”

Beweiding, waterpeil en ruige mest zijn maatregelen om de vegetatiestructuur te beïnvloeden. Daarnaast bevat een mestflat van koeien tot wel 156 verschillende soorten insecten. Onder meer gele strontvliegen, mestkevers en wappervliegen.

Wormen

Het belang van wormen voor weidevogels blijkt uit recent onderzoek van Jeroen Onrust aan de Rijksuniversiteit Groningen. Met zijn zelfgebouwde wormenkar onderzocht hij hoe grasland-beheer de regenwormen in de grond en de toegang van weidevogels tot die wormen beïnvloedt. Daarnaast onderzocht hij welke regenwormen belangrijk zijn voor weidevogels. Onrust ontdekte dat de hoeveelheid rode wormen aan de oppervlakte afhankelijk is van de mate van uitdroging van het land en de

Behalve vliegjes eten grutto's vooral snuitkevers.

Weidevogelman

TIP

Uitgestelde maaidatum beter zonder mest

Sla op percelen met uitgestelde maaidatum in het voorjaar de bemesting over. Een dunner gewas is het resultaat; beter voor de kuikens en voor je voederwaarde.

Bloeiend materiaal uitstrooien

Gerke Jilt Veenstra is melkveehouder in Damwoude (FR). Hij heeft 180 koeien en 98 hectare kruidenrijk gras met uitgesteld maaibeheer. Veenstra: „Het gras bij de sloten maai ik niet zodat er bloemen komen en dit jaar heb ik de greppelranden in twee etappes gemaaid. Het vers bloeiend materiaal met zaden dat daar vanaf kwam heb ik vervolgens uitgestrooid over het land.” In de toekomst wil Veenstra naast weidevogelbeheer ook de biodiversiteit op zijn bedrijf vergroten. Op een minder productief perceel van 5 hectare wil hij enkele boomranden terugplaatsen, zodat er een soort coulisselandschap ontstaat. Veenstra: „Ik wacht echter nog op de nieuwe GLB-plannen, want er moet wel financiële compensatie tegenover staan.” Ook denkt hij na over het plaatsen van een bijenvolk op zijn erf en is hij bezig met het bouwen van een insectenhotel van 2 meter breed en 1,6 meter hoog.

bemesting. „Voor weidevogels is droogte het probleem”, aldus Onrust. „Als de bodem vochtig is, blijven de wormen actief. Zodra de bodem uitdroogt, gaan de rode wormen in rust en komen ze niet meer aan de oppervlakte. Uiteindelijk wordt de bodem zo hard dat een ‘tastjager’, die met een lange snavel op zijn gevoel in de bodem jaagt zoals de grutto, er niet meer met zijn snavel doorheen kan prikken.”

Verstoring

Ook voor de boer is een uitgedroogde bodem niet fijn, want daarin zijn wormen inactief en staat de hele bodemvruchtbaarheidscyclus stil. Experimenten met een hoger grondwaterpeil brachten niet altijd het gewenste effect. Onrust: „Waarschijnlijk heeft dat te maken met de verstoring van de bodem. Door bewerkingen als mestinjectie, ploegen en machinaal doorzaaien

verliest de bodem zijn sponswerking, met als gevolg dat het water in de toplaag niet wordt vastgehouden. Toedienen van grof organisch materiaal aan het oppervlak is cruciaal voor goed bodembeheer, omdat dat de hoeveelheid rode regenwormen bevordert.” Steeds meer boeren zien dan ook de nadelen van injecteren en zoeken naar andere methoden zoals mest mengen met stro of werken met bokashi; het fermenteren van organisch materiaal onder een afdekking. ◀

DÉ PARTNER VOOR UW OOGST!

HAKSELAARS • COMBINES • BALENPERSEN • TRACTOREN • RUWVOEDERWINNINGSMACHINES

VOOR MEER INFO GA NAAR UW DEALER,
BEZOEK WWW.NEWHOLLAND.COM OF
ERVAAR HET ZELF EN BOEK UW DEMO
OP WWW.NEWHOLLANDEMO.COM

10.000 uur garantie incl. Casco+

Geen slijtageaftrek! Max. 3 jaar, optioneel tot 7 jaar*

*Vraag uw dealer naar de voorwaarden.
Actie geldig in Nederland.

Koester en waardeer

Je hebt ze in soorten en maten. Ze geven les, zijn planner, gemeenteambtenaar of verpleegster. De één woont op het platteland en is met boeren en weidevogels opgegroeid, de ander is een 'stadjer' die het groen en de natuur heeft ontdekt als hobby en uitlaatklep.

In het voorjaar krijgen ze net als veehouders de kriebels om de weilanden in te gaan en naar weidevogels te turen. Kicken als ze er één in beeld krijgen met een nest en helemaal als ze dat nest vinden en markeren. Lachen als een onhandige springer uit de slootwal moet worden gered. Samen genieten van de vogels waar ze zo'n warm hart voor hebben, de passie delen.

En reken maar dat het praatje achter de stal met de veehouder een deel van de pret is. Vrijwilligers zijn vaak net die extra ogen en oren in het veld die zorgen dat je heel goed weet wat daar speelt. Werk je daarmee, waardeer je de inbreng en reageer je positief op adviezen, dan versterk je elkaar. Ongemerkt sla je tevens een brug tussen veehouder en burger. Wat je oogst is beter weidevogelbeheer maar ook begrip voor je belangen en waardering voor wat veehouders doen en laten.

omgekeerde: daar gingen de vrijwilligers juist vaker het veld in en werden de nesten actiever geregistreerd. Beide feiten onderstrepen het effect van vrijwilligersinzet!

Jarenlang waren ze er net zo vanzelfsprekend als de vogels zelf. Maar het korps ervaren vrijwilligers vergrijsst en we moeten aan de bak om ze beter te binden en nieuwe te werven. In elk weidevogelgebied hebben we er tientallen nodig. Dus, kom op met die spontane bak koffie en goede koek erbij, ga een keer samen het veld in. En: hang een kaart op waar iedereen de gegevens bijhoudt, laat je waardering horen en voelen.

Dat er wat moderne snufjes komen kijken in de vorm van drones en wildcamera's kan vast helpen om het voor jongere mensen interessanter te maken. Ik denk dat er meer nodig is. Plannen en beleid voor werving, scholing én binding van vrijwilligers. Met basisscholen het veld in, jongeren laten zien dat er buiten heel veel moois te beleven valt, als afwisseling tussen het gamen en thuis hangen door. Want goede gegevens zijn goud waard in weidevogelbescherming. Het vergt mensen en tijd om dat goud te delven. Vrijwilligers hebben we daar heel hard bij nodig. Koester ze!

Weidevogelman

'Laat jongeren zien dat er buiten

heel veel moois te beleven valt'

Begin maart schreef BN DeStem in een artikel dat het op de Brabantse zandgronden door droogte én weinig vrijwilligersinzet door corona vorig jaar, erg slecht gaat met de weidevogels. In Friesland registeren ze het

Bemesting valkuil bij kruidenrijk grasland

De waardering voor kruidenrijk grasland in de veehouderij neemt toe. Meer veehouders willen aan de slag maar hebben vragen over bemesting, onderhoud, opbrengsten, voederwaarde en zaaien. Veehouders en loonwerkers werken in het project Natuurlijke Veehouderij Utrecht samen om antwoord op deze vragen te krijgen.

Tekst: Mascha Scharenborg

Beeld: Ivo Hutten, Ellen Meinen

Loonwerker Bert Post in Eemnes (UT) is een van de vijf deelnemende loonwerkers die afgelopen jaar voor het eerst kruidenproeven aanlegde. Hij werkt ook samen met agrarisch collectief Collectief Eemland dat onder andere actief is op het gebied van weidevogelbeheer. „De meeste van de hierbij aangesloten veehouders hebben enkele percelen met een uitgestelde maaidatum. Het is daarom interessant om te onderzoeken of kruidenrijk grasland meer waarde heeft dan het paardengras dat ze er nu van oogsten.”

Twee werkgangen

Afgelopen voorjaar en najaar zaaide Post kruidenrijk grasland in op 2 hectare klei-op-veengrond bij maatschap Schouten-Overeem in Eemnes. In april en in september zijn gras en kruiden

in twee werkgangen ingezaaid: eerst met de zaaicombinatie en later de kruiden met de wiedeg met pneumatische zaaibak. Post: „Op deze manier zaaien we de kruiden veel egaler over het perceel. En door de kruiden wat minder diep te zaaien, geef je ze meer kans van

Weidevogelman

TIP

Kruidenrijk grasland

Nieuw ingezaaid kruidenrijk grasland laat je het best op gang komen door in het eerste jaar niet te bemesten. Daarna bemesting met vaste mest. Onkruid kun je met de wiedeg mechanisch plagen. Chemische onkruidbestrijding hooguit pleks-gewijs.

opkomen omdat ze minder concurrentie hebben van het gras." Ook is in het voorjaar met een speciale strokenzaaimachine in bestaand grasland doorgezaaid in verschillende samenstellingen gras en kruidenmengsel. „Deze proef is mislukt door de droogte en door de techniek. Dit seizoen gaan we dit in het najaar opnieuw proberen."

Onkruidbestrijding uitdaging

Aandachtspunt bij inzaaien van een kruidenmengsel in grasland is volgens Post een dichte grasmatt, waardoor onkruiden minder kans krijgen. Onkruidbestrijding in kruidenpercelen is een interessante uitdaging. Ook is het belangrijk om aandacht te hebben voor het behoud van de kruiden in het tweede jaar. „Kunstmest achterwege laten en zo min mogelijk drijfmest toepassen is het advies", weet Post. Ook al zijn steeds meer veehouders geïnteresseerd in kruiden

Zoektocht naar praktische informatie

DLV Advies begeleidt het project Natuurlijke Veehouderij Utrecht. Adviseur Edith Finke maakt onderscheid tussen extensief en intensief kruidenrijk grasland. „Bij extensief kruidenrijk grasland gaat het vaak om percelen met uitgestelde maaidatum met een natuurlijke samenstelling. Bij intensief heb je het over inzaai, doorzaaien of herinzaaien in bestaand grasland." Doorzaaien in het voorjaar bleek lastig. „De concurrentie van het gras is te groot en beregenen is te kostbaar. Op de zandgrond in Renswoude pakte het dit najaar wel goed uit, doordat het in september niet meer droog was." Finke is overtuigd van de positieve uitwerking van kruidenrijk grasland op weidevogels. „Je krijgt meer insecten en een actiever bodemleven. Weidevogels voelen zich er goed thuis." Ook is de adviseur overtuigd van de voordelen van kruiden door onder andere een diepere beworteling, betere vocht-opname, de gratis stikstofbinding door de klavers zodat kunstmestbesparing mogelijk is en de goede voederwaarde. Ze merkt dat kruiden in grasland een nieuwe ontwikkeling is voor veehouders en dat er gezocht wordt naar praktische informatie. „De kennisdeling kan beter. Zo zien we vaak bemestingsfouten. Boeren moeten zeer terughoudend zijn met bemesten. Geen kunstmest en minimale hoeveelheden dierlijke mest."

Bert Post:

'Laat kunstmest

achterwege en zo min

mogelijk drijfmest'

in het grasland, de bemestingsstrategie aanpassen en deels afstappen van productiegrasland kan een obstakel zijn. „Qua opbrengst kan kruidengrasland gelijklopen met Engels raaigras, maar je moet er wel gevoel bij krijgen. De voederwaarde is wat lastiger omdat er nog geen ijkpunten zijn bij kruidenrijk grasland, in tegenstelling tot gras en maïs. Ik hoor dat de koeien er gek op zijn en dat de opname goed is. Ook zijn er onderzoeken geweest naar de positieve effecten op de diergezondheid. Als je gezondere koeien in de stal hebt staan en de veeartskosten dalen, weegt dat misschien op tegen een lagere voederwaarde of ds-opbrengst."

Begin met randen

Voor veehouders die willen beginnen met kruidenrijk grasland, is het raadzaam om te starten met enkele stroken aan de rand van een perceel, adviseert Jos Groot Koerkamp, commercieel manager Veehouderij bij Limagrain Nederland. „Bemesten en gewasbeschermingsmiddelen toepassen mag toch al niet aan randen van percelen langs watergangen. Door daar te beginnen, krijg je langzaam gevoel

bij kruiden en kun je later opschalen. Ga frezen, maak een vals zaaibed om de onkruiddruk te verminderen en ga dan kruiden zaaien."

Limagrain levert voor het project Natuurlijke Veehouderij Utrecht een kruidenmengsel met zestien verschillende inheemse kruiden en vlinderbloemigen. Groot Koerkamp: „Kruidenrijk grasland beantwoordt aan de roep om biodiversiteit; anderzijds levert het hoogwaardig ruwvoer op met extra structuur, vitaminen en mineralen. Kruidenrijk grasland is productiever bij lagere bemestingsgiften. En in droge jaren zijn kruiden interessanter omdat ze dieper wortelen en meer vocht vasthouden."

Duizendblad en kamgras

Met een extensief beheer is het mengsel volgens Groot Koerkamp geschikt voor zowel beweiden als hooien en past het op alle grondsoorten. In het mengsel zit onder andere duizendblad, smalle weegbree, esparcette, karwij, cichorei, luzerne en kamgras verwerkt. „Naar gelang de grondsoort zullen kruiden uit het mengsel de overhand krijgen. Kruiden en met name vlinderbloemigen doen het op veengrond bijvoorbeeld minder goed door de lage zuurtegraad van de bodem. Weegbree gedijt wel weer goed op zuurdere grond. Op goede vochtige kleigrond heb je een hogere slagingskans; daar hoeft je minder bij te zaaien dan op zandgrond." ◀

Dé plattelandsglossy
met bijzondere mensen,
eropuit-tips, streekproducten
en nog veel meer.

3 nummers
nu slechts
€ 15,00

Ook leuk als cadeau!

Ga naar www.naober.nl/lente

Multiple chip

Een greep uit ons assortiment oersterke Chippers

AX9045

In combinatie met de hoogkriper met een inhoud van 20m³ is dit een dijk van een machine die zich op elke terrein thuis voelt.

AX6060

De Axsel 6060 is een zeer praktische chipper die zich met gemak door het bos manoeuvreert.

AX10045

Speciaal voor de zwaardere tractoren heeft AXSEL deze getrokken hakker gebouwd.

AX6545

Een medium range chipper. Dankzij de Heavy Duty trommel uitstekend geschikt voor het versnipperen van stamhout.

Kies uw favoriete chipper. Bijvoorbeeld de hierboven aangevinkte AX 9045.

www.axsel.com

Een merk van **HENCON**
SERVING PROGRESS

GRUTTO mengsel

DÉ WEIDVOGEL- BIOTOOP VAN NEDERLAND

- ✓ Met alle inheemse plantensoorten die in een weidevogelbiotoop thuishoren
- ✓ Middelhoge, biodiverse vegetatie biedt voedsel (rijke insectenfauna), beschutting en veilige nestplaatsen
- ✓ Ontwikkeld in nauwe samenspraak met boerenlandvogelboeren van het eerste uur
- ✓ Gezond, smakelijk en structuurrijk ruwvoer voor melkvee

verkrijgbaar via je
lokale zaaizaadleverancier

www.lgseeds.nl

04/2021

- ▶ **Jentien Fransen**
- ▶ **Mede-oprichter weidevogelgroep Tolhuislanden**
- ▶ **Dronevrijwilliger bij collectief Noordwest Overijssel**

„'s Ochtends vroeg, nog voor de zonsopgang, zoek ik naar nesten. Ik bestuur de drone met warmtesensor en mijn man markeert direct de nesten. Ik ben op het platteland opgegroeid en vind het geluid van de weidevogels geweldig! Door met de boeren samen te werken, zorgen we dat de vogels hun plekje in ons gebied behouden.“ ◀

Tekst: Simone Uijtewaal Beeld: Ivo Hutten

**'Ik vind het geluid van
weidevogels geweldig!'**

Boeren meer gemotiveerd om kievit te beschermen na GLB-pilot

Boeren uit Noordwest-Overijssel deden mee met een pilot voor vergroeningsmaatregelen voor het nieuwe GLB. Die maatregelen waren gericht op het verbeteren van de leefomgeving van de kievit. Die maakte daar dankbaar gebruik van.

Tekst: Sandra Wilgenhof

Beeld: Susan Rexwinkel, Marlies Lenselink (Beter door Beeld)

In zeven landelijke pilots zijn de nieuwe vergroeningsmaatregelen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) getest. Een van die pilots vond plaats in Noordwest-Overijssel en droeg de naam 'De kievit als boegbeeld voor vergroening van de melkveehouderij'. In de proef mochten melkveehouders uit de gebieden Tolhuislanden, Kallenkote, Wijthmen en Mastenbroek de nieuwe maatregelen testen. „De vier gebieden verschillen van elkaar qua grondsoort of type bedrijven die er zitten. Dat was ook nodig omdat de vergroeningsmaatregelen die de deelnemende boeren testten door elke boer in Nederland uitgevoerd moeten kunnen worden”, legt projectleider Esther Graaskamp uit. „Dat is ook de reden waarom we voor de kievit kozen. Die komt nog wijdverspreid in Nederland voor.”

Meer motivatie

Na een wervingstraject gaven 51 boeren zich op om mee te doen en daarvan hadden 32 boeren geen ANLb-contract. Graaskamp: „In totaal was de oppervlakte van de vier deelgebieden ruim 2.200 hectare groot inclusief bebouwing. Van die 2.200 hectare deed ongeveer 1.600 hectare mee aan de pilot.” Ongeveer 80 procent van de boeren liet via een enquête weten dat ze de genomen maatregelen zinvol vonden voor de weidevogel en goed toe te passen in hun bedrijfsvoering. Bij ongeveer een derde van de deelnemers is de motivatie om de kievit te beschermen toegenomen. Ook bleek de tijdsbesteding voor het uitvoeren van de maatregelen minder te zijn dan van te voren ingeschat door de deelnemers.

Voldoende ruige mest lastig

„Op papier leek het leuk, maar in de praktijk was het soms nog best lastig”, zegt Henk van Leusen uit Tolhuislanden. De melkveehouder en tevens weidevogelcoördinator was nauw betrokken bij de pilot. Zo zat hij ook bij de werkgroep die aan het begin van de pilot nadacht over de uitvoering van het project. „Ik koos voor het combinatiepakket met ruige stalmest op 5 procent van het areaal. Dat kwam voor mij neer op 2 hectare. Om daar als melkveebedrijf voldoende ruige mest van goede kwaliteit voor te krijgen was lastig. Die paar kalverhokjes met stro zet geen zoden aan de dijk. Ook kwam ik er in de praktijk achter dat je moet voorkomen dat er voerresten in je ruige mest komen omdat die niet goed verteren.” Van Leusen is erg tevreden over het vergoedingssysteem van de pilot. „De vergoeding geldt voor alle hectares van je bedrijf dus niet alleen die paar hectares waar je maatregelen uitvoert. Dit moedigt aan om integraal op je bedrijf maatregelen door te voeren en zorgt daarbij voor een goed verdienmodel.” In Tolhuislanden lijkt de pilot een effect te hebben gehad op de hoeveelheid kieviten. In 2020 zijn er zo’n vijftig kievitsnesten meer gevonden dan in het jaar daarvoor. Dit was echter niet genoeg om ook meer kievitkuikens vliegvlug te krijgen. In 2020 kwamen namelijk ongeveer dertig nesten minder uit dan het jaar ervoor.

Kievitpakket	Beschrijving	Vergoeding
Basis	Randenbeheer op 2 procent van het areaal binnen het pilotgebied	€60/ha
Rand	Randenbeheer op 6 procent van het areaal binnen het pilotgebied	€150/ha
Stalmest	Randenbeheer op 2 procent van het areaal binnen het pilotgebied	
	Ruige stalmest op 10 procent van het areaal, uitgereden op percelen met randenbeheer	€150/ha
Water	Randenbeheer op 2 procent van het areaal binnen het pilotgebied	€150/ha
	Drassig op 1 procent van het areaal, op een perceel met randenbeheer	
Combinatie	Randenbeheer op 2 procent van het areaal binnen het pilotgebied	€150/ha
	Ruige stalmest op 5 procent van het areaal, uitgereden op percelen met randenbeheer	
	Drassig op 0,5 procent van het areaal, op een perceel met zowel randenbeheer als ruige mest	

Tijdens de pilot konden boeren kiezen uit vijf beheerpakketten. De vergoeding is voor het hele bedrijfsareaal. Onder randenbeheer wordt verstaan het niet uitvoeren van bemesten, maaien, beweiden of op een andere manier bewerken voor 15 juni.

Pomp gestolen

Lu Nijk uit Kallenkote heeft een breed melkveebedrijf. Het melken van 380 melkkoeien wordt gecombineerd met de zorg voor 125 zorgcliënten en twee horecagelegenheden. „Zorg is overal op ons bedrijf geïntegreerd. De cliënten hielpen dus ook mee met het uitvoeren van de maatregelen in de pilot.” Nijk had gekozen voor het combinatiepakket met randenbeheer, ruige stalmest en drassig. „Het randenbeheer en de ruige stalmest waren voor mij makkelijk uit te voeren. Ik moest er bij het randenbeheer alleen aan denken dat ik bij weiden de randen ook moest afzetten. Dat kost mij iets meer tijd, paaltjes en draad. Maar paaltjes zetten is altijd een feest met onze cliënten, dus dat was het probleem niet.” Nijk vertelt dat vooral het goed nathouden van de percelen een hele klus was. „Hier in de buurt spoelt water snel weg en het helpt ook niet mee als je pomp dan wordt gestolen. Ondanks dat we het percentage drassig niet helemaal haalden, hadden we op dat perceel wel veertien kievitsnesten. Normaal is drie nesten veel op dat perceel. Voor mijn gevoel was afgelopen jaar een normaal jaar qua hoeveelheid weidevogels en nesten op mijn percelen.”

Verschillende kievitpakketten

De deelnemende boeren konden kiezen uit vijf verschillende pakketten met maatregelen voor de kievit. Boeren die kozen voor het basispakket moesten op 2 procent van het areaal binnen het pilotgebied randenbeheer toepassen. Dit betekent dat de boer deze rand niet mag bemesten, maaien, beweiden of op een andere manier mag bewerken voor 15 juni. Ook moest de rand 3 tot 9 meter breed zijn. Daarvoor kregen ze een vergoeding van 60 euro per hectare. In de uitgebreidere pakketten werd het randenbeheer geïntensiveerd of gecombineerd met extra maatregelen zoals het uitrijden van ruige stalmest, het creëren van drassige omstandigheden of een combinatie van die twee. Het uitrijden van de ruige mest moest plaatsvinden tussen 1 februari en 15 maart. En boeren die voor drassig kozen moesten ervoor zorgen dat tussen 1 februari en 15 maart het perceel zo nat was dat in ieder geval de schoenzolen nat werden. „Het pakket stalmest februari en waar 2 procent randenbeheer wordt gecombineerd met het uitrijden van ruige stalmest, werd het meeste gekozen. Het basispakket werd maar weinig gekozen. Als het gekozen werd, was dat vooral in Wijthmen waar weidevogelbeheer voor veel boeren nog nieuw was.” Aan het eind van de pilot bleek dat het pakket met drassige locaties het leefgebied voor de kievit het meest verbeterde.

Water goed opgezocht

Ook de kievit, waar het uiteindelijk om draait, was blij met de maatregelen die boeren namen. Graaskamp: „Uit onze monitoring blijkt dat de kieviten gebruikmaakten van de maatregelen zoals we dat hoopten. Het voorjaar was droog dus met name het water is goed opgezocht door de vogels. Ook zijn de meeste gezinnen in de buurt van een rand waargenomen. Wat betekent dat de kuikens waarschijnlijk de randen ook gebruiken om te schuilen.” ◀

Aanleg van een plasdras op bouwland

In de eerste uitgave van ‘onze Weidevogels’ ontbrak het aan akkerbouw. Mariska Eggens uit Vroomshoop (OV) vond dat jammer en meldde meteen dat ze zelf bezig was om een plasdras aan te leggen. Robert Ellenkamp liep voor ‘onze Weidevogels’ een dagje mee tijdens het grondverzet.

Tekst: Robert Ellenkamp

Beeld: Robert Ellenkamp en Marcel van Kammen

Mariska en ik lopen samen van het erf richting de gele shovel. Mariska wijst even op de afgestorven kruidenrand van 1 meter hoog. „Op ons bedrijf liggen verschillende kruidenstroken. Dat deden we eerst voor eigen kop, maar sinds een paar jaar krijgen we er een vergoeding voor.“ Ze wil nog wat zeggen, maar dan klinkt opeens het geluid van de wulp. Het natuuroog van Mariska traceert al snel waar het geluid vandaan komt en wijst; net op het moment dat de wulp op een afstand van 400 meter landt. „Die vogels landen zo statig.“

Wulp vroeg terug

Afgelopen jaar broedden er twee koppels op het akkerbouwbedrijf van 55 hectare, maar er zitten meer broedparen in de buurt. Dat we het

geluid van de wulp horen, is overigens wel bijzonder. Mariska: „Vorig jaar arriveerden ze op 5 maart, maar nu al op 21 februari. Erg vroeg.“ Mariska schrijft de bijzondere waarnemingen met datum op haar keukenraam; vandaar dat ze het zo precies weet. Naast wulpen zitten er vooral kieviten en enkele paartjes scholeksters (zie kader). En daar gaat het goed mee. „Sinds twee jaar hebben we hier een nieuwe jager. Hij houdt de predatoren weg waardoor er afgelopen jaar meer kuikens vliegvlug werden. Net als onze weidevogelvrijwilliger verwachten we met een plasdras op een verdubbeling van de broedparen. En misschien krijgen we de grutto ermee terug“, verklaart Mariska de aanleg.

Ondiep meertje

Inmiddels staan we aan de rand van de graafwerkzaamheden; al gaat het meer om grond schuiven. De shovel schuift de zwarte grond met behulp van een laser wat van links naar rechts op het perceel. Shovelmachinist Dion Pekkeriet van loonbedrijf

'Het eilandje kan als een veilige haven tegen grondpredatoren fungeren'

Weidevogelman

TIP

Plasdras vooral dras

Weidevogels hebben meer aan dras dan aan plas. Een laagje water tot het randje van de zool van je laars maakt de bovenlaag lekker drassig en het bodemleven bereikbaar. (Als je laarzen vollopen... is het dus vooral leuk voor watervogels.)

Reimink laat in zijn cabine een hoogtekaartje zien van de huidige situatie en een schetsje van hoe het moet worden. Eigenlijk wordt het een ondiep meertje met in het midden een eilandje. Mariska: „Het eilandje kan als een veilige haven tegen grondpredatoren fungeren.” De plek voor de plasdras is gekozen omdat het een laag perceel is ten opzichte van de omringende percelen. En er ligt een sloot naast, maar dat geldt voor bijna alle percelen op het bedrijf. „Het waterpeil staat nu laag om de werkzaamheden goed uit te kunnen voeren. Straks is het één belletje naar het waterschap en het peil gaat omhoog.” Niet zo hoog dat de plasdras rechtstreeks wordt gevoed vanuit de

sloot, maar middels drie pompen. Minimaal 60 procent van de hectare komt ermee onder een laagje water van 20 centimeter te staan tot 15 juni.

Gebiedsbenadering

De rekening voor de aanleg inclusief de pompen gaat naar het Agrarisch Collectief Midden Overijssel. Leefgebiedscoördinator Leonard Rouhof laat telefonisch weten blij te zijn met het initiatief van Mariska. „We hebben er hoge verwachtingen van. Er liggen al een paar plasdrassen in het gebied, maar we verwachten zo een nog beter gebied voor weidevogels te krijgen.”

Mariska Eggens: „Net als onze weidevogelvrijwilliger verwachten we met een plasdras op een verdubbeling van de broedparen.”

Op mijn vraag of het voor weidevogels nog uitmaakt of zo'n plasdras op bouwland of grasland ligt, zegt Rouhof: „Formeel moet die op grasland liggen, dus er zal in augustus een mengsel ingezaaid moeten worden. Voor de weidevogels zelf maakt het niet zoveel uit. Die profiteren vooral van de wormen en emelten die makkelijker beschikbaar zijn door zo'n plasdras voor de grotere vogels. En kieviten en scholeksters zitten vaak op bouwland, dus daarvoor is het helemaal goed.” Nadat ik ophang vult Mariska Rouhof nog even aan. „Het deel dat niet onder water komt, zaaien we direct in met een kruidenmengsel. Als het water weg is, doen we dat ook met de rest van het perceel.”

Enthousiasme stimuleert

Samen met Mariska loop ik om de plasdras in aanleg heen. Ze kan niet wachten tot het water erop gaat. Ze moest eerst haar man overtuigen, want ja dat is een echte akkerbouwer, en later het collectief die de aanleg betaalt en de subsidie verstrekt. „Mijn man is inmiddels ook enthousiast en we zitten in een appgroep met een paar andere boeren. Het werkt aanstekelijk om iets voor de natuur te doen. Onze burens houden er nu ook meer rekening mee.” ◀

Bedrijfsgegevens

Akkerbouwbedrijf Johannes-hoeve omvat 55 hectare en teelt zetmeelaardappelen, suikerbieten, voederbieten en graszaad voor vermeerdering. Op en in de directe omgeving van het bedrijf nestelden vorig jaar 20 à 25 paar kieviten, 2 paar wulpen, 2 paar scholeksters, 1 gruttopaar, 3 paar gele kwikstaarten, 2 paar graspiepers en 3 paar veldleeuweriken.

Wel aantrekkingskracht, geen grotere overleving

Uit wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd door Wageningen Environmental Research bleek dat plasdras-percelen een enorme aantrekkingskracht hebben op weidevogelgezinnen van vooral de kievit, tureluur en grutto. In een vervolgonderzoek (samen met Sovon en Altenburg en Wymenga) is onderzocht of plasdras-percelen leiden tot een betere overleving van kievitkuikens. Dit bleek niet het geval te zijn. De oorzaken voor het uitblijven van een positief effect zijn nog niet geheel duidelijk. Het beoogde doel van plasdras-percelen is onder andere om de vegetatiegroei af te remmen. Zo kan een grasland ontstaan met een structuur waarin weidevogelkuikens uit de voeten kunnen. Voor een grote meerderheid van de plasdrassen (ongeveer 70 procent) bleek echter geen sprake te zijn van een remming van de gewasgroei. Wellicht dat het beheer (bijvoorbeeld intensieve bemesting) buiten het broedseizoen hierbij een rol speelt.

Predatoren 'vangen'

„Wildcamera's zijn een prachtige uitvinding om in beeld te krijgen welke rovers er rondstruinen. Je hangt die bij mogelijke routes en als de vos zich daar laat zien, staat hij op film of foto. Wellicht kan de jager er nog iets aan doen. 'Vangt' de camera niets, dan test je het op een andere plek. Overigens hebben collectieven ervaring opgedaan met het uitrasteren van belangrijke weidvogelgebieden. Het werkt goed tegen vossen, maar het is een arbeidsintensieve aanpak. Selectief uitrasteren op strategische plekken is eerder haalbaar en kan heel goed uitpakken." ◀

Tekst: Weidevogelman Beeld: Marcel van Kammen

Weidevogel gedijt bij fijnmazig mozaïekbeheer

Fijnmazig mozaïekbeheer lijkt het toverwoord om rust en veiligheid voor weidevogels te creëren tijdens de broedperiode en in de periode dat de kuikens opgroeien. Bovendien leidt variatie in percelen tot een rijk voedselaanbod voor volwassen vogels en hun jongen. Wat zijn de voor- en nadelen van zo’n aanpak? En hoe kan de individuele boer hierop inspelen?

Tekst: Annemarie Gerbrandy Beeld: Ellen Meinen, Susan Rexwinkel

Weidevogelman

TIP
Collectief naar meer mozaïekbeheer

Stem beheer voor weidevogels af met je buurman en zorg voor zoveel mogelijk variatie in beheer op polderniveau.

Agrarisch Collectief Krimpenerwaard (ACK) en Louis Bolk Instituut deden de afgelopen twee jaar in het kader van het project Winst en Weidevogels een pilot met collectief mozaïekbeheer in de 50 ha grote Polder Kadijk Oost in Bergambacht (ZH). Doel van de pilot was om weidevogelbeheer en agrarisch beheer beter samen te brengen en te bekijken bij welke beheervormen de meest geschikte leefsituatie voor kuikens ontstaat, vertelt coördinator Mariëlle Oudenes van ACK. „De vraag was welke beheerpakketten bijdragen aan het vliegvlug worden van kuikens. We zien vaak dat bij uitgestelde maaidata het gewas dusdanig massief wordt, dat kuikens er niet doorheen komen. Bovendien is het maaisel dat van het land komt slecht inpasbaar in de bedrijfsvoering van de boer.”

Collectief mozaïekbeheer
Het collectief kreeg het voor elkaar om een gebied van 50 ha te pachten, dat eigendom is van provincie Zuid-Holland. De percelen werden elk jaar aan wisselende boeren verpacht, waarbij geen oog was voor weidevogelbescherming. Terwijl het juist een mooi gebied voor weidevogels is: open en met een geringe

‘Variatie in beheer werkt’

Jaco Bos uit Bergambacht doet mee aan de collectieve aanpak. Hij pacht 8 ha in het projectgebied en heeft goede ervaringen met weidevogelbeheer en extensief beweiden. „Voorheen zat er geen beheer op dit gebied. De boeren gingen allemaal rond dezelfde tijd maaien. Dan werd het hier een kale vlakte, een monocultuur. Dat is slecht voor weidevogels en biodiversiteit. Nu het gebied aantrekkelijker voor de vogels is geworden, zie je dat er elk jaar meer komen. Maar ze moeten het wel leren. We hebben in 2020 een stuk extensief beweide tot 1 mei en een ander stuk van 1 mei tot 15 juni. Naast dit land lag een plasdras van een andere boer. Die variatie in beheer heeft duidelijk een positieve uitwerking op de weidevogels. De vogels hebben schuilmogelijkheden en het vee houdt roofvogels weg. We zien ook dat de dieren insecten aantrekken. Land zonder vee geeft te weinig afwisseling in voedsel.”

drooglegging, aldus Oudenes. „Er zaten hier wel grutto's, maar de jongen werden niet groot.” ACK bedacht het plan van collectief mozaïekbeheer en zocht daar vijf boeren bij met ervaring in weidevogelbeheer. „We wilden een mozaïek van verschillende beheervormen creëren, zoals voorweiden, uitgestelde maaidatum, plasdras en extensief beweiden. Het idee was om meer variatie in structuur aan te brengen. Wat doet dat met de weidevogels en hun kuikens? Maar ook: wat betekent dat voor planten, kruiden en insecten in het gebied?”

Welke vogel doet wat?

„We waren benieuwd hoe de weidevogels zich door het gebied zouden bewegen, welke percelen ze wel en niet benutten en waarom”, vervolgt Jan de Wit, onderzoeker voor het Louis Bolk Instituut. De weidevogels werden in 2019 gevolgd aan de hand van een BMP-telling (broedvogelmonitoring), waaruit bleek dat zij het gebied goed gebruikten en dat er

redelijk tot goede resultaten werden behaald. „Wat we echter niet wisten, was welke percelen en welk beheer in specifieke fasen van het broedseizoen door de vogels werden benut”, zegt hij. In 2020 werden drie andere meetmethodes ingezet: het vliegen met een drone, veldbezoek met telescoop en het zenderen van vijf grutto's. „Dat levert enorm veel verschillende data op, die je over elkaar heen kunt leggen. Daardoor krijg je een vrij nauwkeurig beeld van wat er in het gebied gebeurt.”

Koeienvlaaien

De resultaten waren redelijk positief, maar niet altijd verheugend, aldus Oudenes. Beweiding heeft duidelijk een functie in kleinschalig mozaïek, zegt zij. „We zagen bijvoorbeeld dat weidevogels graag in extensief beweide gras zitten. Dit gras is niet te zwaar, maar de vogels kunnen er wel dekking tegen predatoren zoeken. Daarnaast is er voldoende voedsel te vinden. Zij hebben afwisseling in percelen nodig, bijvoorbeeld een rustperceel totdat de

kuikens uit zijn naast een beweide of voorbeweide perceel of plasdras. Er zit wel verschil in het gedrag van de vogels. Een tureluur of scholekster gaat lekker in een slikrand van een plasdras zitten, maar grutto's hebben geen voorkeur voor plasdras. Gruttojongen eten ook insecten, maar gedijen juist goed tussen koeienvlaaien met strontvliegen.”

Kieviten zaten fout

Een flink aantal weidevogels koos er echter voor om op het intensief beheerde gebied naast de mozaïekpolder te broeden. Daar is bar weinig van terechtgekomen, aldus De Wit. „We hebben wel gezien dat kievitsnesten uitkomen, maar de jongen hebben we niet teruggezien. Zijn die opgegeten? Waarom kiezen deze vogels ervoor om zich in andere gebieden te vestigen, terwijl er een gebied met mooi beheer in de polder ligt? We zagen wel dat de weidevogels niet in de buurt van bosschages of bomen gaan zitten, waar predatoren zich graag ophouden. Ze vestigen zich liever in het open middendeel van het gebied.” ◀

Gevonden nesten weergegeven op verschillende beheerstroken

- ◻ Kievit
- ◻ Grutto
- ◻ Scholekster
- ◻ Tureluur
- ◻ Slobeend
- ◻ Wilde eend
- ◻ Veldleeuwerik

‘Je moet als boer anders denken’

Melkveehouder Jan Christiaan Anker uit Stolwijk pacht 11 ha in het projectgebied polder Kadijk Oost. De collectieve aanpak werkt heel mooi voor weidevogels, zegt hij. De Zuid-Hollander gaat dit jaar in overleg met ACK twee percelen tot 1 mei voorweiden, met daarna een rustperiode tot 15 juni. Een ander perceel wordt vanaf 1 mei extensief beweide en er is een perceel met uitgestelde maaidatum tot 15 juni. Ook gaat hij twee plasdrassen aanleggen, tegenover een plasdras vorig jaar. „We gaan dit jaar iets verder finetunen”, zegt hij. „Je moet als boer anders denken dan dat je gewend bent.” Hij zag vorig jaar dat weidevogels bij zijn plasdras foerageerden, maar een paar percelen verderop, bij een buurman, zaten te broeden of met hun kuikens schuilen in het lange gras. „Je wilt graag zoveel mogelijk nesten op je land, maar de vogels laten zich niet sturen. Het doel is om dit project samen te realiseren. Je moet kijken naar het algehele resultaat.”

Doe mee met het Actieplan boerenlandvogels Zuid-Holland

Zuid-Holland is vanwege de vele veenweidegebieden en dankzij de inzet van boeren, natuurbeheerders en vrijwilligers een echte weidevogelprovincie. Op veel plekken in de provincie kun je in het voorjaar nog genieten van het geluid van rondvliegende grutto's, kieviten en tureluurs. Wist u dat maar liefst 15% van de landelijke gruttopopulatie in Zuid-Holland te vinden is? Dat zijn ruim 5.000 broedparen.

Helaas gaat het net als in de rest van Nederland niet de goede kant op met de weidevogels in Zuid-Holland. Het aantal broedparen neemt af en lang niet alle eieren of kuikens groeien uit tot volwassen vogels.

De provincie wil het tij keren en heeft daarom in 2019 samen met partners het Actieplan boerenlandvogels gepresenteerd. Dit plan bevat concrete maatregelen die in de periode tot en met 2027 kunnen worden uitgevoerd om meer geschikte leefgebieden te creëren, bestaande leefgebieden in kwaliteit te verbeteren en daarmee het aantal weidevogels weer te laten groeien. Deze

maatregelen worden uitgevoerd in samenwerking met de partners: de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties, BoerenNatuur en de weidevogelvrijwilligers. Naast weidevogels profiteren ook andere soorten planten en dieren van de maatregelen uit het plan. Bijvoorbeeld akkervogels zoals veldleeuwerik, gele kwikstaart en patrijs.

We zijn nu twee jaar onderweg met het actieplan. Een groeiend aantal melkveehouders doet mee aan agrarisch natuurbeheer. Ze werken nauw samen met weidevogelvrijwilligers die bijvoorbeeld nesten in kaart brengen en markeren in het veld. Met trainingen helpen we

agrariërs en andere grondeigenaren die aan de slag willen met weidevogelvriendelijk beheer.

In 2020 hebben terreinbeheerders en agrarische collectieven met subsidie op verschillende plekken plasdras-pompen op zonne-energie geplaatst die bijdragen aan een goed leefgebied voor weidevogels. Ook zijn maatregelen genomen om predatie van eieren en kuikens tegen te gaan. Denk aan het plaatsen van rasters zodat vossen niet bij de nesten kunnen komen en aan het terugsnoeien van bosschages. De subsidieregeling is ook in 2021 opengesteld; de beoordeling van de aanvragen loopt nog.

Na twee jaar is het nog te vroeg om al een kentering in de negatieve trend van de aantallen weidevogels te zien, maar de inspanningen blijven er op gericht om dit doel snel te bereiken. Hoe meer geschikte leefgebieden er bij komen in Zuid-Holland, hoe beter. Wilt u meedoen? Lees dan verder op zuid-holland.nl of neem contact op met het agrarisch collectief in uw regio.

Grutto's zoeken naar voedsel in een plasdrasgebied
(foto: Kees Mostert)

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Broed het uit!

Kans op gratis vogelsafari!

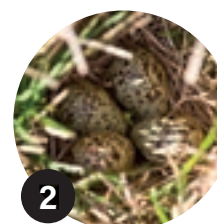
Grutto

1

Kievit

2

De lente heeft inmiddels haar intrede gemaakt en dat betekent ook de start van de broedperiode voor de weidevogels. Komende tijd kun je op het land nestjes tegenkomen van bijvoorbeeld de wulp of grutto.

Weet jij welk nestje bij welke weidevogel hoort? Verbind de plaatjes en mail de naam van de vogels + het nummer van het daarbijhorende nestje naar redactie@onzeweidevogels.nl. Maak kans op een weidevogelsafari voor 6-8 personen t.w.v. € 50 euro!*

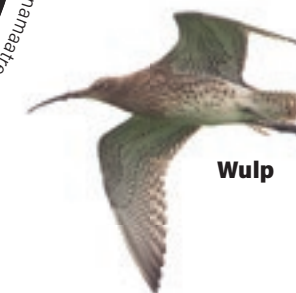
*indien de coronamaatregelen het toelaten.

3

Tureluur

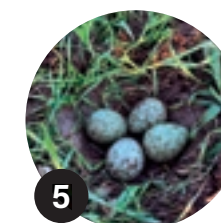
Wulp

4

Scholekster

5

Inheemse kruiden leiden sneller tot soortendiversiteit

Weidevogelman

TIP

Inheemse kruiden

Voor succes met kruidenrijk grasland kies je bij voorkeur een wat schraal perceel en gebruik je een mengsel zonder Engels raaigras, want dat concurreert de kruiden er zo weer uit.

Boeren tonen steeds meer belangstelling voor het inzaaien van kruidenrijk grasland, zowel voor de weidevogels als voor de gezondheid van hun vee. Met inheemse kruidenmengsels kan relatief snel resultaat worden bereikt, maar zijn deze mengsels daadwerkelijk het summum voor weidevogels en hun kuikens?

Tekst: Annemarie Gerbrandy Beeld: Susan Rexwinkel, Louis Bolk Instituut

**Inheemse kruidenmengsels hebben
een gunstige invloed op
het aantrekken van insecten**

Inheemse of autochtoon regionale kruidenmengsels staan in de belangstelling van onderzoekers, ecologen, biologen, boeren en ieder ander die weidevogels een warm hart toedraagt. Maar wat zijn dat nou, inheemse kruidenmengsels? En zijn ze echt zoveel beter dan andere mengsels? Feit is dat er veel discussie over de term inheemse kruiden bestaat, zegt onderzoeker Pedro Janssen van het Louis Bolk Instituut (LBI). „Inheemse kruiden zijn kruiden die hier op een natuurlijke manier voorkomen of op een natuurlijke manier naar Nederland zijn gemigreerd. Maar je kunt ook denken aan kruiden die op regionaal niveau voorkomen of op droge of natte gronden.”

Geen carnavalsmengsels

Inheemse kruiden hebben een grote genetische en ecologische waarde. Ze versterken de samenhang in de vegetatie en trekken insecten aan die hier thuishoren en erop ingesteld zijn. Dat is niet altijd het geval met akkerrandmengsels, ook wel 'carnavalsmengsels' genoemd, waar buitenlandse variëteiten en soorten in zitten, vult onderzoeker Nyncke Hoekstra van LBI aan. „Het introduceren van soorten is niet het probleem. Het gaat erom dat de natuur iets met die soorten kan en dat ze de juiste insecten

aantrekken. Stel: de veredelde, buitenlandse, korenbloem verdringt de inheemse korenbloem. Dan heb je misschien wel meer bloemen, maar niet elke bloem draagt bij aan de gewenste biodiversiteit.”

De natuurlijke ontwikkeling van extensief kruidenrijk grasland valt in de praktijk vaak tegen omdat productief gras kruiden verdringt. Het mooiste zou zijn om inheems kruidenrijk grasland te bereiken door grasland te laten versralen en de kruiden langzaam via management te laten terugkomen, zegt Janssen. „Dat is een langdurig proces. Je zou dit kunnen stimuleren door bijvoorbeeld verse maaisels uit de regio van bestaand kruidenrijk grasland op het land te brengen. Een andere optie is het inzaaien van kruidenrijke mengsels, om sneller tot een soortendiversiteit te komen.”

Grassen versus kruiden

In het kader van onder andere de projecten Koeien & Kruiden en Winst & Weidevogels deed het Louis Bolk Instituut onderzoek met het inheemse kuikenlandmengsel: op klei (Dairy Campus Leeuwarden samen met hogeschool Van Hall Larenstein), veen (KTC Zegveld) en zand (Kelpen-

Inheemse kruidenmengsels

Er zijn diverse inheemse kruidenmengsels beschikbaar voor agrarische toepassingen. Voor de proeven in de projecten Koeien & Kruiden en Winst & Weidevogels is een kuikenlandmengsel gebruikt, bedoeld voor het ontwikkelen van een makkelijk doorwaadbaar en kruidenrijk grasland in de opgroeperiode van weidevogelkuikens. Het mengsel wordt ingezaaid met 20 kg per ha. De mengsels zijn samengesteld uit zaden van inheemse wilde planten die op natuurterreinen worden geoogst. Voor meer informatie: www.biodivers.nl.

Oler). Onderzocht werd wat het effect van graslandsamenstelling en beheer is op de ontwikkeling van nieuw aangelegd extensief kruidenrijk grasland. Er werden metingen gedaan om de soortensamenstelling, bovengrondse productie en voederwaarde- en mineralensamenstelling van de verschillende mengsels vast te stellen. Ook is naar gewasstructuur, bodemstructuur en insecten gekeken. Hoekstra: „Het aandeel kruiden van het inheemse kuikenlandmengsel is na drie jaar net zo hoog of zelfs hoger dan één jaar na inzaai, zelfs op percelen met een licht natuurschap. De kruiden trokken ook meer insecten aan.” Janssen: „Het lukt dus wel om inheemse soorten te introduceren, maar de omstandigheden, zoals bemesting en beheer, zijn het meest bepalend of een gewas te zwaar wordt voor weidevogelkuikens om er goed doorheen te kunnen lopen. Niet de soorten die er staan.” Op de drie proeflocaties werd hetzelfde kuikenlandmengsel

Rob Schmidt, Melkveehouder in Bergambacht (ZH)

„We hebben in het najaar van 2019 op veengrond een perceel van 2 ha ingezaaid met graszaad en het inheemse kuikenlandmengsel om meer kruiden in het grasland te krijgen voor de weidevogels. De onkruiddruk op het ingezaaide land was hoog, vooral ridderzuring was een groot probleem. Dan ontkom je er niet aan om tegen onkruid te spuiten, anders krijg je geen fatsoenlijk gras op het land. Het nadeel is dat je dan ook de kruiden mee spuit. Beter was geweest om de ridderzuring pleksgewijs te behandelen, maar daarvoor was de onkruiddruk te hoog. Er kwamen wel veel weidevogels op het kruidenrijke perceel af; de combinatie van kruidenrijk en een plasdras maakte het perceel tot een ideale plek om te broeden. Het gewas was ondanks de uitgestelde maaidatum niet te zwaar voor de kuikens, omdat we het stuk van tevoren niet hadden bemest. Helaas zijn er weinig kuikens groot geworden vanwege predatie door roofvogels.”

‘Ideale broedplek: combinatie kruidenrijk en plasdras’

gebruikt. Op klei deden vooral smalle weegbree en duizendblad het goed, zeggen de onderzoekers. Op veen kwamen de kruiden in het algemeen minder goed op en sloegen vooral boterbloemen en klavers goed aan. Op zand was het beheer intensiever en verdwenen die kruiden relatief snel. Kruiden die wel standhiel den, waren witte klaver en smalle weegbree.

Gewas blijft zwaar

Maar zijn inheemse kruidenmengsels ook het summum voor de weidevogels en hun kuikens? Wat betreft het aantrekken van insecten hebben de soorten een gunstige invloed, zegt Nyncke Hoekstra. Zo lijken de bloeitijden van inheemse planten en insecten op elkaar afgestemd te zijn.

„Weidevogels kunnen daarvan profiteren.” Volgens Pedro Janssen blijkt dat óók dit inheemse kruidenmengsel een massaal gewas op het land kan zijn, waar kuikens maar moeilijk doorheen komen. „Zoals gezegd: de zwaarte van het gewas hangt af van de historie van het perceel, niet van de soorten die er staan. Voor extensief kruidenrijk grasland moet je een verschaald perceel hebben. Als soorten niet van nature geïntroduceerd, kunnen deze door inzaai alsnog worden geïntroduceerd. Maar met enkel het inzaaien van deze mengsels heb je niet direct geschikt kuikenland.” ◀

Melkveehouder Van Bruggen over vrijwilliger Jan den Boer:

‘Samenspel met vrijwilliger leidt tot aanpassing’

Een goede vrijwilliger is het halve werk als het om weidevogelbeheer gaat. Dat is de overtuiging van melkveehouder Chris van Bruggen. „Anders moet je het helemaal alleen zien uit te vinden. Dan is het echt tobben.” Hij runt samen met zijn vader Theo een bedrijf met 105 melkkoeien en ongeveer 65 stuks jongvee op 63 hectare grond in Hoornaar (ZH).

Tekst: Richard Steegers
Beeld: Ellen Meinen, Anton Dingemanse

De familie Van Bruggen doet al ruim vijftien jaar aan weidevogelbeheer. Dat gebeurt in nauw overleg met Collectief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden. De laatste drie jaar is het weidevogelbeheer geïntensiveerd. „Mijn vader was er altijd al voor in en ik heb er ook een goed gevoel bij. We hebben er oog voor en genieten ervan als de weidevogels kunnen floreren. Dat doen we door het in te passen in de bedrijfsvoering. Dat hebben we ervoor over.” De voorname rol van vaste vrijwilliger Jan den Boer wil hij benadrukken. „Tijdens het seizoen zijn wij druk met allerlei oogstwerkzaamheden. Het is dan prettig als iemand actief de vogels telt, de nesten zoekt en een oogje in het zeil houdt. Dat kun je aan Jan wel toevertrouwen. Je moet het echt als een samenspel zien.”

Regelmatig overleg

Jan den Boer plaatst stokken bij de nesten en geeft de locatie ook op een stalkaart aan. „Op die manier kan het niet misgaan. Dan houden wij er rekening mee en maaien we om de plek heen. Dat samenspel verloopt uiterst soepeltjes.”

‘We zien steeds meer
soorten weidevogels
waaronder de slobbeend’

Op advies van vrijwilliger Jan den Boer kwam er een plasdras, waar nu 60 tureluurs broeden.

Hoe kom ik
aan een vrijwilliger?

Bij weidevogelbeheer kunnen boeren goed gebruikmaken van de hulp en expertise van een vrijwilliger. Dat loont, zo leert de ervaring. In veel provincies zijn weidevogel-vrijwilligers actief. Die groepen worden in de meeste gevallen gecoördineerd door de regionale landschapsbeheerorganisaties. In Friesland gebeurt dat door de Bond van Friese Vogelwachten.

Kijk voor meer informatie op:
www.landschappen.nl
www.friesevogelwachten.nl
www.boerenlandvogelsnederland.nl
www.ivn.nl/vrijwilligers

De samenwerking houdt ook in dat er regelmatig overleg is over waar het weidevogelbeheer het beste kan plaatsvinden. Dat leidt wel eens tot aanpassingen. „Het is al voorgekomen dat percelen anders worden ingedeeld omdat de weidevogels zich elders laten zien. Samen met Jan kijken we naar de afstemming. Dat gebeurt op detailniveau omdat we het belangrijk vinden om goede resultaten te boeken. Het is zaak om optimaal de koeien te kunnen melken en te laten grazen terwijl je ruimte biedt aan de weidevogels.”

Vier onderdelen

Het weidevogelbeheer bestaat bij Van Bruggen uit vier verschillende onderdelen: kruidenrijk grasland, uitgesteld maaien, duurzaam slootbe-heer en plasdras. Dat laatste heeft in nauw overleg met Jan den Boer vorm gekregen. Er is 1 hectare voor beschikbaar. „Het zorgt voor goede resultaten. Daar gaan we zeker mee door.” Weidevogelbeheer is volgens Van Bruggen geen serieus verdienmodel. „De vergoedingen die er tegenover staan, wegen economisch niet op tegen wat je laat liggen. Er zou meer geld voor beschikbaar moeten komen. Toch blijven we het doen. Ook omdat onze vrijwilliger ons ondersteunt en ons nog enthousiaster heeft gemaakt. We zien ook steeds meer weidevogels en soorten weidevogels waaronder de slobbeend. Dat onze aanpak succesvol is, werkt zeker stimulerend.”

Zestig nesten tureluur

Vrijwilliger Jan den Boer is erg te spreken over de samenwerking met vader en zoon Van Bruggen. „We overleggen regelmatig. Ze staan open voor advies en tijdens het seizoen kom ik zeker drie keer per week op het bedrijf. Plasdras in combinatie met een uitgestelde maaidatum werkt uitstekend. Dat heb ik drie jaar geleden voorgesteld en ze wilden het proberen. We zien nu de watersnip en zelfs de slobbeend en meer kieviten, scholeksters, grutto's. En het afgelopen jaar waren er zo'n zestig nesten van de tureluur rond de plasdras.” Volgens de vrijwilliger van Collectief Alblasserwaard/Vijfheerenlanden hebben de melkveehouders in Hoornaar passie voor de natuur. „Ze zijn zeer bevlogen, dat zie je echt niet overal. Ze maaien ruim om de nesten heen. Veel ruimer dan nodig. Dat geeft aan hoe ze erin staan.” ◀

Doorgaan ondanks predatie

Paul Melis heeft een akkerbouwbedrijf van 22 hectare met minicamping in het Zeeuwse Serooskerke (Walcheren). Hij verbouwt suikerbieten, cichorei, wintertarwe en graszaad. Daarnaast heeft Melis, die vanaf 1984 zelfstandig boert, een perceel weiland van zo'n 5,5 hectare. De akkerbouwer doet al lang aan weidevogelbeheer. „Als natuurliefhebber spreekt het me aan. Ik ben blij dat ik zo een steentje kan bijdragen.” Hij heeft een beheerovereenkomst met Coöperatief Collectief Agrarisch Natuurbeheer Poldernatuur Zeeland. De afspraak is om tussen 1 april en 1 juli niet te maaien. „Ik heb er plezier in en ik heb het er wel voor over. Het past in de bedrijfsvoering, het is een extensief stuk weiland.”

Sinds 2019 komt vrijwilliger Jos Tramper om de vogels te tellen. „Hij heeft veel kennis van de vogels, dat maakt me enthousiast.” Aanvankelijk ging het erg goed. „Er waren regelmatig nesten van kievieten, wulpen, grutto's en scholeksters. Maar de vogelstand is de afgelopen tien jaar flink afgenomen.” Melis heeft daar wel een verklaring voor. „Het beheer is hetzelfde gebleven, dus daar kan het niet aan liggen. Er is een andere reden: predatie. Het aantal vossen en roofvogels neemt in onze omgeving de laatste jaren enorm toe. Ook de steenmarter zie je de laatste tijd steeds vaker. Voor weidevogels is dat een slechte zaak. En de waterstand is iets lager. Heel jammer. Maar het is geen reden om ermee te stoppen.” Melis deed ook twaalf jaar aan patrijzenbeheer. Hij stelde daarvoor 9 meter rond het land beschikbaar. „Dat kostte amper inspanning, maar helaas heeft het niet geleid tot een terugkeer van de patrijzen.”

Modern vogelbeheer op gemengd bedrijf in de Flevopolder

Koen Matthijssen groeide van jongs af aan op met akker- en weidevogelbeheer op het ouderlijk bedrijf in Rutten in de Noordoostpolder. Hij combineert een moderne bedrijfsvoering met weidevogels en ziet de laatste jaren vooral in tulpen, lelies en bloembollen meer nesten komen.

Tekst: Erik Colenbrander
Beeld: FAC, Susan Rexwinkel

‘Droogte kan
alle inzet
in korte tijd
tenietdoen’

Koen Matthijssen: „Weidevogelbeheer kost altijd iets aan rendement.”

Samen met zijn ouders runt Koen Matthijssen in maatschap een gemengd bedrijf met melkveehouderij en akkerbouw. Naast 21 ha grasland behelst het bouwplan op de zavelgrond 16 ha aardappelen en uien en 16 ha tulpen en lelies. Op een deel van deze percelen is in 2019 een kruidenrand van 9 meter breed aangelegd, in overleg met de agrarische natuurvereniging Flevolands Agrarisch Collectief.

Predatie en droogte

„Onze jarenlange ervaring met het actief beschermen van de weidevogels in samenwerking met vrijwilligers heeft ons geleerd dat de natuur grillig is. Droogte op een kritiek moment en vooral roofvogels en andere roofdieren kunnen alle inzet in korte tijd tenietdoen. Dit knaagt niet alleen aan de weidevogelpopulatie maar ook aan de motivatie van vrijwilligers en boeren.” Mocht het dit voorjaar weer net zo droog worden als vorig voorjaar, dan is Koen van plan de ploegvoren op het akkerland onder water te zetten. Ook overweegt hij aanleg van plasdras-plekken in het grasland.

Aantal bewerkingen

Op het aardappel- en uienland ervaart de familie Matthijssen dat het aantal bewerkingen een goede start van veel vogellegsels

in de weg staat. „Daarom zie ik vooral scholeksters en kieviten. Deze vogels starten later en zijn minder gevoelig voor verstoring.” De laatste jaren zien ze ook steeds meer nesten in de teelten bloembollen, lelies en tulpen. Want deze teelten worden in het vroege voorjaar of najaar gestart en bieden dus rust wanneer de vogels gaan leggen. De vogels foerageren dan vooral in de randen en op het grasland en vinden hun rustige broedplek tussen de lelies of tulpen. Koen Matthijssen benadrukt het belang van rijk bodemleven en een goede structuur. „Volwassen weidevogels voeden zich met wormen en larven uit de bovenste bodemlaag. Dierlijke mest met een hoog gehalte organische stof, of beter nog vaste mest, zorgt voor goede voeding van zowel de bodem als weidevogels.” Volgens Koen Matthijssen is een gemengd bedrijf met aanvoer van dierlijke mest dan ook in het voordeel. „Weidevogelbeheer kost altijd iets aan bedrijfsrendement. Het kost tijd en opbrengst op momenten dat dit het minste past, rond de oogst van de eerste twee sneden gras. Of het toekomstige GLB-beleid hier een oplossing voor biedt? Dat weet ik niet. Maar als er per nest voor wordt betaald, dan zorgen de boeren er wel voor dat het aantal legsels stijgt.”

Drone effectief hulpmiddel

Dit voorjaar gaat Koen voor het tweede jaar aan de slag met een drone om broedsels op te sporen, bijvoorbeeld op percelen waar gras gemaaid gaat worden. Vorig jaar nam hij deel aan een experiment en dat is goed bevallen. De warmtecamera waarmee de drone is uitgerust kan op een hoogte van 35 meter met grote snelheid en een capaciteit van 30 hectare per uur vogelnesten detecteren, omdat de nesten een hogere temperatuur hebben dan de directe omgeving. Koen: „De drone is een mooie aanvulling op de inzet van de vrijwilligers die de dronewaarnemingen bevestigen, zonder dat de nesten worden verstoord.” ◀

Tips voor weidevogels in akkerland

Weidevogels hebben drie basisbehoeften: veilige broedgelegenheid en dekking, toegang tot zomervoedsel in de nabijheid van het nest en wintervoedsel.

Aanleg van een vogelakker bevordert de vogelstand. Een vogelakker bestaat uit een afwisseling van stroken met een meerjarig groenvoedergewas – zoals rode klaver (zandgrond) of luzerne (kleigrond) – en stroken natuurbraak ingezaaid met een mengsel van grassen, granen en kruiden. Vogelakkers zijn bedoeld voor muizen etende roofvogels en uilen, broedende veldleeuweriken en overwinterende akkervogels.

Een andere optie is de aanleg van een zogenaamde keverbank. Dit is een verhoogde strook akkerland van tenminste 3 meter breed in het midden van de akker, die begroeid is met ruige grassen en kruiden. Door de verhoogde ligging is een keverbank warmer en droger dan het omringende akkerland, waardoor insecten zoals loopkevers zich er thuis voelen. Insecten kunnen er ook prima overwinteren.

Extensivering van het bouwplan met bloeiende maaigewassen en vlinderbloemige stikstofbinders die het percentage organische stof verhogen en insecten aantrekken, heeft een vergelijkbaar effect als het vergroten van het graanareaal.

Ongeacht het bedrijfstype is het voor iedere akkerbouwer en veehouder mogelijk om het slootkantenbeheer vogelvriendelijker te maken, door minder te maaien en de spuitvrije zones uit te breiden, eventueel in combinatie met akkerrandenmengsels of stroken blijvend grasland op de kopakkers. Het nieuwe Europese GLB-beleid is hier waarschijnlijk ook op gericht.

Vogels op akkers hebben baat bij mozaïeken: clusters waarbinnen akkerranden, wintervoedsel en volveldse maatregelen gecombineerd worden, om tegemoet te komen aan de behoeften van verschillende vogelsoorten.

Minder ingrijpend dan het uit productie nemen van akkerbouwareaal voor de aanleg van een keverbank is meer graanteelt opnemen in het bouwplan. De opbrengstderving door een minder hoog saldo gewassen in het bouwplan kan gedeeltelijk worden gecompenseerd door hogere hectare opbrengsten van hoog saldo gewassen, dankzij extra graan in het bouwplan.

De grutto: koning van de weide

De koning van het grasland; fier waakt hij vanaf een paaltje over de weilanden. Een slanke steltloper met een bruinrood verenkleed en een lange snavel. Baltsend hoog boven het grasland hoor je zijn naam: gruttooo, gruttooo, gruttooo. Het is niet voor niets dat deze typische Nederlandse weidevogel is verkozen tot onze nationale vogel.

Tekst: Anne Jansma
Beeld: Marcel van Kammen

Wat eet de grutto?

De grutto is een tastjager. Met zijn lange snavel zoekt hij wormen in de grond. In tegenstelling tot de kievit kan de grutto ook wormen dieper in de grond vangen. In droge perioden eten ze veelal emelten en andere insectenlarven. In de overwinteringsgebieden in Afrika en Zuid-Europa bestaat een groot deel van het voedsel uit rijstkorrels. Gruttokuikens eten vooral insecten en moeten deze vanaf de eerste dag zelf verzamelen. Om in 28 dagen vliegvlug te worden moeten ze veel insecten vangen, tot wel 10.000 insecten per dag. Oudere kuikens hebben meer grote insecten nodig om goed te groeien. Grotere insecten (>4 mm) zijn daarom belangrijk voedsel voor gruttokuikens. Deze zijn in hogere aantallen aanwezig op percelen met een uitgestelde maaidatum en kruidenrijk grasland. ◀

Waar komt de grutto voor?

Tot de jaren 70 was de grutto een algemeen voorkomende weidevogel in heel Nederland. Tegenwoordig komt de grutto voornamelijk voor in vochtige klei- en veenweidegebieden in Friesland, Noord-Holland en het westelijk veenweidegebied. Na het broedseizoen trekken de grutto's naar de rivierdelta's van Westelijk Afrika om te overwinteren. Hierbij vliegen ze zonder te stoppen de Sahara over. Vanaf januari komen duizenden grutto's bijeen in de rijstvelden in Spanje en Portugal om zich op te maken voor de trek en het broedseizoen in Nederland. ◀

Uitgestelde maaidatum

Begin mei zitten veel grutto's nog op eieren. Om te voorkomen dat nesten uitgemaaid worden, markeren vrijwilligers de nesten voor de boer. De boer kan dan om de nesten heen maaïen. Echter, predatoren weten hierdoor de nesten eerder te vinden en de kuikens zijn in het verder open veld een makkelijke prooi voor roofvogels. Laat daarom zo groot mogelijke nestenclaves of kuikenstroken overstaan, of stel op het gehele perceel de maaidatum uit. Op percelen waar jaarlijks veel grutto's broeden helpt het om voor meerder jaren een uitgestelde maaidatum te combineren met een lage bemesting. ◀

Mozaïekbeheer

Weidevogels zijn gebaat bij variatie. Door variatie aan te brengen in bemesting, maaidatum, kruidenrijkdom, waterpeil en beweiding is op elk moment dekking en voedsel te vinden. Een goed mozaïek bestaat dan ook altijd uit meerdere beheermaatregelen en moet minimaal een kern van 200 hectare zwaar beheer hebben in een gebied van 1.000 hectare. Grutto's houden van lang gras, niet alleen om te broeden maar ook om met kuikens te foerageren. Belangrijk hierbij is dat de vegetatie niet te dicht is, zodat de kuikens zich makkelijk door het grasland kunnen verplaatsen. Om voor kuikens geschikte percelen of gebieden met elkaar te verbinden kunnen stroken op percelen of randen blijven staan, zodat kuikens zich veilig kunnen verplaatsen. Deze maatregelen samen zorgen ervoor dat de gruttokuikens vliegvlug worden en goed voorbereid op trek gaan. ◀

Waar en wanneer broedt de grutto?

Eind februari arriveren de eerste grutto's op de verzamelplaatsen in Nederland; natte graslanden en plasdras-percelen. Grutto's zijn plaatstrouw en broeden vaak jaar op jaar in dezelfde polder. Vanaf april wordt een kuiltje in het gras gemaakt, waarin vier eieren worden gelegd. De grutto verbergt het nest door grassprietten over het nest heen te buigen. Na 25 dagen komen de eieren uit. Gruttokuikens zijn nestvlieders en verlaten direct na uitkomen het nest. Bij gevaar beginnen de ouders te alarmeren en zoeken de kuikens dekking in de vegetatie. Mocht het eerste nest gepredeerd worden dan kan de grutto, in tegenstelling tot eerder gedacht, tot eind mei een nieuw legsel produceren. Vervolglegsels zijn helaas minder succesvol, doordat er eind juni veelal minder geschikt kuikenland aanwezig is door het maaïen van percelen met een uitgestelde maaidatum. ◀

Vochtige graslanden en plasdras

De grutto heeft een voorkeur voor vochtige graslanden, waar hij met zijn snavel makkelijk in de grond kan prikken. Hoog waterpeil en (greppel) plasdras maken het leefgebied voor de grutto aantrekkelijk. Als eind februari de eerste grutto's arriveren zijn de plasdrassen een sociale ontmoetingsplek. Groepen grutto's foerageren en slapen veilig samen op de plasdrassen. Deze kiezen de grutto's ook graag als broedgebied. Later in het seizoen gebruiken de jonge grutto's deze plasdrassen om op te vetten voor de reis naar Afrika. Zorg er dus voor dat er ook later in het seizoen nog drassige plekken zijn voor de grutto. Uit onderzoek blijkt dat in gebieden met meer plasdras, grutto's een positievere populatieontwikkeling laten zien. De vuistregel is dat in de periode 1 april tot 15 juni per 100 ha minimaal 0,5 ha plasdras aanwezig is. ◀

Maatregelen voor de grutto

- ▶ Plasdras en hoog waterpeil resulteren in natte slikkige plekken waar grutto's graag foerageren.
- ▶ Stel de maaidatum van de eerste snede uit, zodat de grutto voldoende tijd heeft om de eieren uit te broeden en kuikens groot te krijgen.
- ▶ Laat een vrijwilliger nesten markeren in percelen zonder uitgestelde maaidatum.
- ▶ Ontwikkel kruidenrijk grasland: kruidenrijk grasland bevat meer grote vliegende insecten.
- ▶ Extensieve bemesting met alleen vaste mest zorgt ervoor dat de vegetatie ijl en open blijft.
- ▶ Andere maatregelen voor een open vegetatiestructuur zijn het achterwege laten van de bemesting voor de eerste snede en percelen kort de winter uit te laten komen door voorweiden of beweiding met schapen.
- ▶ Met beweiding ontstaat variatie en creëer je in juni ook nog geschikt kuikenland door deze percelen niet schoon te maaïen, maar in de raai te laten schieten.
- ▶ Koester oud (greppel)grasland. Hierin zijn meer wormen te vinden en ze zijn gemakkelijker te bereiken in de zachtere bodem. ◀

Vooruitblik

- ▶ Volgende magazine: Onze volgende editie verschijnt in het begin van de winter als bijlage van de regiobladen van Agrio. Dit keer staat de scholekster in de spotlight, blikken we terug op het weidevogelseizoen van 2021 én delen we weer tips voor een goed volgend seizoen.
- ▶ Onderzoek: Wat is uw mening over en uw ervaring met weidevogelbeheer? Eind april voeren we een onderzoek uit onder melkveehouders, akkerbouwers en loonwerkers in heel Nederland. Houd dus uw mailbox in de gaten!
- ▶ Attendeer uw collega's, vrijwilligers en geïnteresseerden die 'onze Weidevogels' nog niet kennen op dit magazine, dat ze voor slechts € 4,50 (inclusief verzending) kunnen bestellen.

Contact: Heeft u tips of wilt u reageren?
Graag! Mailen kan naar: redactie@onzeweidevogels.nl

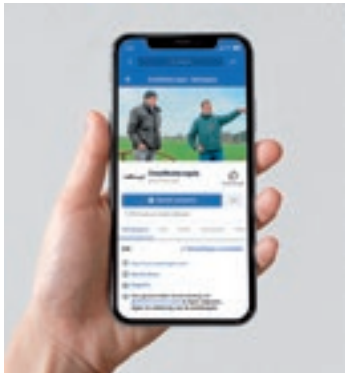

Volg 'onze Weidevogels'

'onze Weidevogels' verschijnt twee keer per jaar. Artikelen zijn online gebundeld op het online platform www.onzeweidevogels.nl. Hier deelt Agrio structureel weidevogelnieuws. Schrijf je in voor de regionale e-mail-nieuwsbrieven van Vee & Gewas, Veldpost, Stal & Akker of Agraaf om op de hoogte te blijven.

Volg onze Weidevogels
ook op Facebook
[www.facebook.com/
onzeweidevogels](http://www.facebook.com/onzeweidevogels)

Colofon
onze Weidevogels verschijnt twee keer per jaar (oplage 20.000) en is samen met www.onzeweidevogels.nl een uitgave van Agrio en JEEN communicatie.

Agrio
Handelsweg 2
7041 GX 's-Heerenberg
Postbus 168
7040 AD 's-Heerenberg
www.agrio.nl

JEEN communicatie
Infanteriestraat 120
6822 NJ Arnhem
www.jeen.nl

Auteurs
Erik Colenbrander, Robert Ellenkamp, Annemarie Gerbrandy, Anne Jansma, Mascha Scharenborg, Oswin Schneeweisz, Richard Steegers, Simone Uijttewaai, Weidevogelman, Sandra Wilgenhof.

Fotografie
Anton Dingemanse, Robert Ellenkamp, FAC, Ivo Hutten, Marcel van Kammen, Marlies Lenselink, Louis Bolk Instituut, Ellen Meinen, Jeroen Onrust, Susan Rexwinkel.

Opmaak
Studio Agrio

Ontwerp en projectmanagement
JEEN communicatie

Adressen
De adressen en bijbehorende bedrijfsgegevens van de ontvangers van dit blad zijn opgenomen in AAD (Agrio's Agrarische Database). Deze wordt voor commerciële doeleinden gebruikt. Degene die hiertegen bezwaar heeft kan zijn/haar gegevens uit Agrio's Agrarische Database laten verwijderen door dit schriftelijk te melden bij Agrio t.a.v. de afdeling adressenbeheer, Postbus 168, 7040 AD 's-Heerenberg. E-mail: abonnementen@agrio.nl

Copyrights
Het auteursrecht op dit blad en op de daarin verschenen artikelen wordt door de uitgevers voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd, gekopieerd of worden opgeslagen in een databank zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgevers.

Aansprakelijkheid
onze Weidevogels wordt met grote zorgvuldigheid en naar beste weten samengesteld. Uitgevers en auteurs streven naar juistheid en volledigheid van informatie. Nochtans zijn fouten mogelijk. Uitgevers en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelingen gebaseerd op onze informatie.

Ook met onze
nieuwe
graskruidenmengsels
bevordert u de
BIODIVERSITEIT

Voor meer info:
www.bloeiendboerenland.nl/actueel

- ✓ Advies en levering rondom Bokashi
- ✓ Advies en levering kruiden en vlinderbloemigen
- ✓ Levering kalk en gesteentemelen

Poortweg 43
1928 AC, Kollumerzwaag
www.mulderagro.nl
info@mulderagro.nl
T. 0511 441 288 (Kamren)

IN 2021 HET ONTBREKENDE STUKJE IN UW RANTSOEN VINDEN?

Vraag uw voerleveranciers naar de producten van **Speerstra Feed Ingredients** of neem **contact** met ons op!

➔ www.speerstra.com

Diamond V **BERGAFAT** **NitroShure** **ReaShure**

Download de
teelthandleiding:
[barenbrug.nl/
teelthandleidingen](http://barenbrug.nl/teelthandleidingen)

**Biodiversiteit
met behoud van
voederwaarde
NutriHerb**

- Gegarandeerde kwaliteit door gecertificeerde zaden
- Acht verschillende voederkruiden in combinatie met gras
- Met Engels raaigras voor een extra hoge voederwaarde of rietzwenk voor meer opbrengst
- Geschikt voor maaien en beweiden
- Uitstekende opname door melkvee

Ga voor verkoopadressen naar:
barenbrug.nl/veehouderij

HELPT U ONS

BLIJVEN VLIEGEN?

Dit jaar hebben we een vliegende start gemaakt met onze Weidevogels. Om in het volgende seizoen weer door te gaan zoeken we nog partners. Wilt u 'onze Weidevogels' ondersteunen: financieel, met content en netwerk? We bespreken graag de mogelijkheden voor een samenwerking, waarmee u veel zichtbaarheid realiseert.

Neem contact op met:

Gijs Gjaltema van JEEN communicatie, gijs@jeen.nl

of Mark Oude Luttikhuis van Agrio, mark@agrio.nl

INITIATIEFNEMERS:

DEZE EDITIE VAN 'ONZE WEIDEVOGELS' IS MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR:

JEEN.

PPPAGROADVIES

**van hall
larenstein**
university of applied sciences

**Louis Bolk
Instituut**

provincie fryslân
provincie fryslân

ABN·AMRO

AGRIO

VC
VEENWEIDEN
INNOVATIECENTRUM

NOG

BOERENNATUUR

**Vogelbescherming
NEDERLAND**